

E Rut

A Nita Vakalohoka

A puhu na raukea iea i uka ma i taki tala na viri i herea. E huriki a Israel hosi ri taki ta e Samuel a propet i herea. E huriki a bakovi na lohokanga ranga ri taki ta a mari ni here ne David a hariki i herea.

E Rut i made na pida i 1150 BC muga ne Kristo i bele. Na tahuna iea e Gideon i matakaria a robo e Israel. E Rut a ngatavine o Moab. A robo e Moab i tabuli na tabeke tara na Dari Mate, na nirikena haro. E huriki a Moab ri valai na kabu ne Lot, re tune tarine Abraham.

A viri i herea, i uka ma i taki tala a ra vuhuna i herea. A rane huriki a gare ne Davit a hariki ni here puru na nilobona puhu. Ma ge herea, ge vakasiri manga e Davit a hariki muholi ne Israel.

A naro na parangia

A vinara ne Israel i taki a bakovi tara i parangi, pali i uka ma i vakabele ranga koma, i mate, e tarina bara i parangi vona e girihina, ge vakabele vona a hamone tarina. A vinara iea ni gale na nita Hibrū, “a vinara na levire,” o a vinara na turana a bakovi i parangi. A koma ru vakabele bara i bole polo a malala na bakovi i parangi vona muga e kinana. E huriki lobo bara ri masia i manga e tuna bakovi i mate. Na naro iea a kabuna bakovi i mate i uka ma ge lobo. O matai ne Vinara 25:5-10.

Nikorimule

Hosi o Israel, a kabu takutaku ri tahoka a Nikorimule ne ria. A leho na nikorimule i maea:

1) Bara i koli, i rabalaki a bakovi i rabalakia a viri vona. (Gi 35:6-28)

2) Bara i kona mule a viri vona i matasia. E huriki a matasia, bara ri habi a malala ne ria ni gi kona, ri gi tahoka a moni. O bara ri habi mule ria ni gi kona, ge ria a vorakato. A korimule bara i kona mule a malala, o a bakovi, ra i bele manga a vorakato.

3) A bakovi tara i parangi, i uka ma i vakabele e tuna, pali i mate, a korimule bara i parangi vona a havuri, i vakabele a hamona bakovi i mate.

Poi a masigo

E BAKOVI DAGI i vakuku e huriki a Israel maea: Na tahuna ri mirio na hania, i uka ma ri gi mirio lobo a maki ni kani. Bara i tabuli ranga, i valai e huriki

a matasia, ri poi a masigo, ri gi tahoka a maki ni kani. (Levi 19:9-10; 23:22; Vin 24:19-22)

E Rut, e Naomi

1 ¹Na tahuna e huriki a mari ni pelekado a ngava ri matakari e Israel, a pago i bele. Lakea a bakovi tara na tanga e Betlehem o Iuda i mariu lakea na malala ne huriki a Moab, turana e girihina, e tuna bakovi ala rua. ²A bakovi iea a rana e Elimelek. A rane girihina e Naomi. A rane tune rua e Malon, e Kilion. Re huriki nga, a kabu ne Epreti, na tanga e Betlehem o Iuda. Na tahuna ri bele o Moab, ri made vonga.

³Pali e Elimelek i mate vonga, lakea e girihina e Naomi i made kikeri turana e tuna rua. ⁴Muri e tuna rua ru parangi a ngatavine o Moab. A rane girihine rua e Orpa, e Rut. Ri made palupu na pida i ravulu. ⁵Muri i mate tabu e Malon rua e Kilion. Ngane e Naomi i uka e girihina, i uka e tuna, i made kikeri.

⁶Na tahuna i tababana ni made o Moab, e Naomi i longo a velengane huriki a kabu vona, e BAKOVI DAGI i rata kamumu ria i habi a kinani ne ria. Lakea ia, turane kana ala rua, to ngaru ni hamule lakea na tanga ne Naomi. ⁷Lakea i vano turana e kana ala rua, to laho hamule lakea o Iuda.

⁸Pali na bokona dala e Naomi i ta rike, i ta maea, “Muru hamule mai e kinane marua. A ngaru e BAKOVI DAGI ge rata kamumu marua, a vuhuna muru rata kamumu iau, muru rata kamumu e girihine marua ra ru mate pali. ⁹E BAKOVI DAGI ge habi tabu a bakovi ne marua, bara muru tahoka a nimalo kamumu turana e girihine marua na tanga ne rua.”

Muri i nguru rua, lakea ru haloho dagi. ¹⁰Ru takia ru ta maea, “Maria miri gi hamule turamu, miri gi made turana e huriki na kabu vomu.”

¹¹Pali e Naomi i uka ma i longo ne rua, lakea i taki rua i ta maea, “Muru hamule lakea na tanga marua. I navai muru gu valai turagu? Iau i uka ma ga poda tabu a koma bakovi muru gu parangi ne rua. ¹²Muru hamule. Iau a gare hateka, i uka ma ga parangi tabu. Pali iau ngane ga parangi tabu, ga poda tabu a koma bakovi, ¹³muru gu dava navai rua ru gu dagi, muru gu parangi ne rua? Kagu rua, ge a ra? A dodo marua, pali iau bara matasia liu, a vuhuna e BAKOVI DAGI i rata hale hateka iau.”

¹⁴Muri ru tangi tabu, lakea e Orpa i tarulu purua e kana, i hamule. Pali e Rut i ege hateka ne Naomi.

¹⁵Muri e Naomi i ta maea, “E mahurumu i hamule mai a kabu vona, a maka vure vona. O hamule turana.”

¹⁶Pali e Rut i ta maea, “Naha ni tono iau ga hamule, ga ngalahere vomu. A hini o lakea vona, bara lakea vona. A hini o made vona, bara made vona. A kabu vomu, ga kabu nau. A Vure vomu, ga Vure nau. ¹⁷Iau

ga mate na tanga o mate vona, ni gi tanu iau vonga. Iau a ta muholi vomu, i uka ma ga pe ioe, ge harena na matenga ge kalipida tarua. Iau bara pe ioe, a ngaru e BAKOVI DAGI ge ratapile iau.”¹⁸ Na tahuna e Naomi i masia i ta hinituhana, i uka ma i taki tabua ge hamule mai a viri vona.

E Naomi, e Rut Ru Lakea o Betlehem

¹⁹Lakea ru vano, ru bele o Betlehem. Na tahuna ru bele, e huriki lobo ri turutu ni matai rua. Lakea e huriki a ngatavine ri vanana, “E rei a viri iea? E Naomi muholi?”

²⁰Pali e Naomi i ta maea, “Naha ni gale iau e Naomi.^a Mu gale iau ge iau e Mara,^b a vuhuna A Vure Tuhaka i ratea a nimade nau i hale hateka. ²¹Hosi, na tahuna a malaga koea a lakea o Moab, a tahoka a maki lobo. Pali na tahuna e BAKOVI DAGI i tuli hamule valai iau koea, a uka liu tara maki. Naha ni gale iau e Naomi. A Vure Tuhaka i rata hale iau.”

²²A ngava iea a nuverei ne Naomi rua e kana e Rut, ra ngatavine o Moab. Ru pea e Moab, ru hamule o Betlehem. Na tahuna iea e huriki ri vakatubu ni mirio a hania na barli.^c

E Rut, e Boas

2 ¹A bakovi tara vonga na kabu ne Elimelek, e girihine Naomi. Ia a bakovi dagi, a bakovi na mahala. A rana bakovi iea e Boas.

²Na parava tara e Rut, ra ngatavine o Moab, i takia e Naomi, i ta maea, “Ga matakanea tara hania na bakovi tara ge dodo iau, ga poi a masigona barli vona.”

Lakea e Naomi i koli, i ta maea, “O kagu, o vano.”³ Lakea i pagitala, i muri ne huriki a vora ri mirio na hania, i poi a masigona barli. Pali muga i uka ma i lohoka vona a hania i leho vona, ga hania ne Boas, a bakovi na kabu ne Elimelek.

⁴I uka ma i tabaka, e Boas i hamule o Betlehem, i tagui e huriki ri mirio, i ta maea, “E BAKOVI DAGI ge made turane mua!”

Lakea ri koli, ri ta maea, “E BAKOVI DAGI ge gamai ioe!”

⁵Muri e Boas i nanea a bakovi i matakari e huriki ri mirio, i ta maea, “E rei a ngatavine karaba iea?”

⁶Lakea i koli, i ta maea, “Ia a ngatavine o Moab, i hamule valai turane Naomi. ⁷I taki iau ga longo vona ge muri ne huriki ri mirio, ge poi a masigona barli. I vakatubu ni leho na hatelanga i valai i harena ngane. I leho hateka, pali ngane i malo popote na kape.”

^a 1:20 E ‘Naomi’ na nita Hibru i manga a ‘viri i vivi.’ ^b 1:20 E ‘Mara’ na nita Hibru i manga e ‘rihate.’ ^c 1:22 ‘Barli’ i manga vit. Ni rata a bret vona, ni vakani a bulmakau vona, i kani e huriki na tahuna i uka vit. ^d 2:2 Levi 19:9-10; Vin 24:19

⁸Lakea e Boas i vano i ta turane Rut. I takia i ta maea, “Tugu, o longo. Naha ni lakea na hania na bakovi tara. Naha ni ha taroa a hania nau. O leho turana e huriki a vora ngatavine nau. ⁹O matai kamumu a hini ri mirio vona, o vano o leho turane ria. Iau a taki pali e huriki a bakovi, nahea ri gi kinikoi ioe. Na tahuna o marohu, o vano o ninu a naru na buroi i kiru puru e huriki a bakovi.”

¹⁰Na tahuna e Rut i longoa a ngavane Boas, i lolu puru na malala, i ta maea, “I navai o rata kamumu iau? Iau i uka ma a ngatavine koea. Iau a mosi.”

¹¹Lakea e Boas i koli, i ta maea, “A longo pali a nuverei vomu. O rata kamumu hateka e kamu e Naomi, muri ne girihimu i mate. O pe e tamamu, e kinamu, a malala vomu o valai koea turane Naomi. Ngane o made turane huriki i uka ma o lohoka ne ria muga. ¹²E BAKOVI DAGI ge rata kamumu ioe, a vuhuna o rata a rabu kamumu. E BAKOVI DAGI, a Vure ne Israel, ra viri o valai vona go taru na karapana, ge koli kamumu a rabu o ratea.”

¹³E Rut i koli, i ta maea, “Bakovi dagi, a naro o rata kamumu iau vona i kamumu hateka. O luke kamumu iau, o taki a ngava kamumu nau. Pali na matane huriki, iau i uka ma iau a vora ngatavine vomu.”

¹⁴Na kuru haro e Boas i galea e Rut, “O valai, o lutu a bret na sos, o kani.”

Lakea i made turane huriki ri mirio, e Boas i habi vona a barli ni gutu. I kani, i maru, i tabuli ranga. ¹⁵Na tahuna e Rut i pesi rike, ta ge leho tabu, e Boas i taki e huriki a bakovi, i ta maea, “Naha ni vakamaruhua na tahuna i poi a masigo tabukoi na galesi na barli. ¹⁶Mu puri puru tabu ranga masigo na barli na horena, ge poi. Naha ni tahatea.”

¹⁷Lakea e Rut i poi a maka masigona barli na hania iea, i harena na malunga. Lakea i ubi vila a vinina barli i poi kadolu. I ubi vila lobo, i masia a nimavana i manga 10 kilo. ¹⁸Muri i kube lakea na tanga a barli i poi kadolu, i vakasiri ne kana. A kinani i kani kaleva na kuru haro ranga i kube lakea vona, i habi vona.

¹⁹Lakea e kana i nanea, “O poi a masigo vai mona? O leho vai? Ni gi gamai a viri i matakari kamumu ioe!” Lakea e Rut i kolia e kana, i ta maea, “A bakovi a leho turana mona a rana e Boas.”

²⁰Lakea e Naomi i takia e kana, i ta maea, “E BAKOVI DAGI ge gamai ia. E BAKOVI DAGI i uka ma i vakatoku a naro kamumu vona ne tarua tu mahuri, na kabu tarua to mate pali! Ra bakovi iea a kabu ne tarua! Na narone mia koea, bara i korimule tarua!”

²¹Lakea e Rut, ra ngatavine o Moab, i ta maea, “E Boas i taki iau ga made turana e huriki a vora vona, ge harena na tahuna a leho na nimirio ge lobo.”

²²Lakea e Naomi i takia e Rut, i ta maea, “O kagu, kamumu hateka. O made turana e huriki a vora ngatavine vona. Naha ni lakea na hania tara, ma go bole a maregoa.”

²³Lakea e Rut i leho tabukoi ne huriki a vora ngatavine ne Boas, i poi a masigona barli, i vano i harena na tahuna a nimirio i lobo. Na rodo bara i hamule, i mahita turana e kana.

E Rut e Boas na Tabeke Ni Ubivila a Barli

3 ¹Na parava tara, e Naomi i takia e kana, “O kagu, ga matakanea tara bakovi go parangi vona, go made na tanga vona, ge matakari kamumu ioe. ²E Boas, ra viri o leho turane huriki a vora ngatavine vona, ia a kabu ne tarua. Barama na rodo bara i vila a vinina barli na tabeke ni ubi vila a vinina barli vona. ³O hilolo, o biri ioe na nibiri mangisipa, o vakabagetu ioe. Muri o lakea na tabeke ni ubi vila a vinina barli vona. Nahea ge matai ioe. O pesi kapiloho, o davea ge kani, ge ninu taro. ⁴Na tahuna i mahita, o matai kamumu a hini i mahita vona. Muri o vano, o ave rikea a kala na vahana,^f o mahita puru vonga, bara i taki ioe a ra go ratea.”

⁵Lakea e Rut i koli, i ta maea, “A maka ngava o taki lobo ga ramai.”

⁶Lakea i vano, i puru lakea na tabeke ni ubi vila a vinina barli, i muri mai a ngavane kana.

⁷E Boas i kani, i ninu, i milamila a kaina, lakea i vano i mahita na harena barli ni ru kadolu. Muri e Rut i laho sibanga lokovonga, i ave rikea a kala na vahane Boas, i mahita puru. ⁸Na kururodo, e Boas i turutu rike i hadongo, lakea i masia a ngatavine i mahita tabukoi na vahana.

⁹Lakea i nanea, “Ioe e rei, ke?”

Lakea e Rut i koli, i ta maea, “Iau a vora vomu, e Rut. O kavitagu iau na harena kala vomu, a vuhuna ioe a viri nau bara o korimule iau.”

¹⁰Lakea e Boas i koli, i ta maea, “Tugu, e BAKOVI DAGI ge gamai ioe. A rabu kamumu o vakasiri a kabu ne tarua ngane, i kamumu hateka na rabu o vakasiri muga, i uka ma o ngaru e huriki a riau, ri uka mahala o ri tahoka a mahala. ¹¹Ngane, o tugu, naha ni mangenge. Iau ga muri mai a ningaru vomu. E huriki lobo na tanga koea ri lohoka vomu, ioe a ngatavine maratarata. ¹²[§] I muholi, iau a kabu marua, pali i tahoka tara bakovi i tabukoi hateka ne marua bara i korimule marua. ¹³O mahita koea na rodo iea. Na hatelanga ga nanea a bakovi iea. Ia ge ngaru ni korimule marua, bara i ratea. Pali ia ge koi, muholi hateka, na rane BAKOVI DAGI i mahuri, iau bara korimule marua. O mahita koea, ge harena na hatelanga.”

^f 3:4 A naro i ratea e Rut i nanea e Boas ge matakaria. [§] 3:12 Rut 2:20

¹⁴Lakea i mahita tabukoi na vahana. Na hatelanga pokopoko i vano, ma ge matakilalea e huriki. I rata mavonga, a vuhuna e Boas i takia i koi e huriki ri gi masia a ngatavine i valai na tabeke ni ubi vila a vinina barli. ¹⁵Na tahuna ta ge vano, e Boas i takia ge habia tara kala vona ge vulalea. Na tahuna i vulalea, e Boas i guru puru vona a barli, a nimavana i 20 kilo, i vakakubea vona, i vano. Muri i hamule lakea na tanga dagi.

¹⁶Muri e Rut i hamule ne kana, lakea e kana i nanea, “O kagu, i navai?”

Lakea e Rut i tuverei polo ne kana a maki lobo e Boas i rata vona. ¹⁷I ta maea, “E Boas i habi nau a barli, a nimavana i 20 kilo! I taki i koi ga laho lame mule mai ioe.”

¹⁸Muri e Naomi i ta maea, “O kagu, o hatenono ge bele navai vona a ngava. E Boas i uka ma ge malo ge harena na ngava ni gi vakalobo mona.”

E Boas i Parangi e Rut

4 ¹Ngane e Boas i lakea na dilidala na tanga dagi, i made vonga. I uka ma i tabaka, a bakovi na nikorimule, ra viri e Boas i vakalongo e Rut vona, i valai. Lakea e Boas i galea, “O turagu, o valai taro o made puru, a tahoka a ngava vomu.” Lakea i valai i made turane Boas.

²Lakea e Boas i bole a gare ala ravulu na tanga dagi, i taki ria ri gi longo a ngava ne rua. Lakea ri valai, ri vapopo. ³Muri i takia a bakovi na nikorimule, i ta maea, “E Naomi i hamule o Moab, i ngaru ge habia, ni gi kona a tabekena malala ne Elimelek, ra turane tarua. ⁴A luhoi i kamumu ga vakalongo ioe vona, go konamulea na matane huriki, na matane huriki a gare na viri nau. Ioe o ngaru ni konamulea a malala iea, o konea. Pali ioe o koi, o vakalongo iau ngane, ga lohoka. Ioe kunana a viri bara o muga o konamulea ra malala iea. Pali ioe bara o koi, iau a muri vomu na kabu ne tarua bara konamulea a malala iea.”

Lakea a bakovi iea i ta maea, “Iau ga konamulea.”

⁵Muri e Boas i ta maea, “Na parava o konamulea a malala ne Naomi, bara o bole e Rut, ra ngatavine o Moab a havuri na bakovi i mate. I mavonga, ra malala iea bara i tabuli na rana kabu na bakovi i mate pali.”

⁶Lakea a bakovi na nikorimule i ta maea, “A koi, a malala nau ma ge bole tabu e huriki e tuna. Ioe o konamulea a malala vona, iau a marikoi liu.”

⁷^hHosi ne Israel na tahuna ni valongo mai a ngava na nivakoli a maki, na nihabi polo a maki, a bakovi tara bara i habia a vahapolo vona na bakovi tara. I manga ri vakalobo a ngava.

⁸Lakea a bakovi iea i takia e Boas, i ta maea, “O konamulea.” Muri a bakovi iea i kali talea a vahapolo vona i habia ne Boas.

^h 4:7-8 Vin 25:9

⁹Muri e Boas i vakalongo e huriki a gare, e huriki ri vapesihi vonga, i ta maea, “Mona, na matane mua lobo, a konamulea ne Naomi a malala ne Elimelek, ne tuna ala rua e Kilion, e Malon. ¹⁰ⁱA kona tabua e Rut, ra ngatavine o Moab, a havuri ne Malon, ge girihigu. A rata mavonga a malala iea ge tabuli na rane Malon, ra bakovi i mate pali, lakea a rana i uka ma ge lobo na kabu vona na tanga vona. Mona mua lobo mu longoa.”

¹¹^jMuri e huriki a gare turane huriki ri vapesihi na mada, ri ta maea, “Mia lobo mi longoa. E BAKOVI DAGI ge rata kamumua ra ngatavine i valai na ruma vomu, ge manga e Resel, e Lea, ra ru hudotalea a kabu ne Israel. Pali ioe, ge ioe a bakovi dagi na kabu ne Eprata,^k a ramu ni gi vakarere o Betlehem. ¹²^lMi ngaru a hamone marua e BAKOVI DAGI i habi marua vona a ngatavine karaba iea, ge manga a hamone Peres, re tune Iuda rua e Tamar.”

E Huriki a Gare ne Davit

¹³Muri e Boas i parangi vona e Rut, i mahita turana, lakea e BAKOVI DAGI i rata kamumua i singou, i podea a koma bakovi. ¹⁴Lakea e huriki a ngatavine na tanga ri takia e Naomi, “Si gi kavurikea e BAKOVI DAGI, a vuhuna i habia vomu a viri ge matakari ioe. A rana ge bele dagi o Israel! ¹⁵Ra viri iea ge vakatora a nigau vomu, bara i matakari ioe na tahuna o gare. E kamu, ra i ngaru hateka ioe, i poda a koma ne girihina. A nikori ne kamu i dagi hateka vona a nikori bara o bole na tahuna o tahoka e tumu a bakovi ala polorua.”

¹⁶Muri e Naomi i bokea e tune Rut, i matakaria i manga e tuna. ¹⁷E huriki a ngatavine na tanga ri ta maea, “E Naomi i tahoka ngane e tuna a bakovi.” Lakea ri vunua e Obed.^m Ia e tamane Iesi. E Iesi ia e tamane Davit.

¹⁸Iea a nuverei na kabu ne Peres:

e Peres e tamane Hesron,

¹⁹e Hesron e tamane Ram,

e Ram e tamane Aminadab,

²⁰e Aminadab e tamane Nason,

e Nason e tamane Salmon,

²¹e Salmon e tamane Boas,

e Boas e tamane Obed,

²²e Obed e tamane Iesi,

e Iesi e tamane Davit.

ⁱ 4:10 Vin 25:5-6 ^j 4:11 Vuh 29:31 ^k 4:11 E ‘Eprata’ a rana tara e Betlehem.

^l 4:12 Vuh 38:27-30 ^m 4:17 E ‘Obed’ na nita Hibru i manga ‘a viri i kori.’ Masia 4:15.